

Nõva-Dirhami-Noarootsi-Pürksi-Linnamäe-Haapsalu 100km

Läänema põhjaosas asuv Nõva on oma männimetsade, laulva liiva ja kaunite randadega looduspuhkaja meelispaik. Nõva on uhke oma väikese Püha Olevi puukiriku üle, mille mõõtmed on vaid 6x7m. Nõva rannaküla asustasid kunagi rootslased, kiriku sisemus meenutabki Gotlandi omi. Kirikaiaas jalutades uuri sealseid raudriste. Kohalike seppade kätetööna sündinud ristid on igäiks omamoodi. Nõvalt Variku poole sõites külasta 4500 aastat tagasi merest eraldunud Veskijärve, mille pindala on 205 ha, suurim sügavus 3 m. Järve ümbritsevad kuni 10 meetrised suvepäikeses tulikuumad liivanõlvad, liivakarjääris elab haruldane juttselgkärnkonn.

3 km Nõvast on Peraküla ja sajanditagust maaelu tutvustav Põlluotsa talumuuseum. Perakülas annab suviti puhkamisvõimaluste infot RMK Nõva Puhkeala teabepunkt. Peraküla lähedalt algab I maailmasõja eelne munakivitee, mis viib Allikjärve ehk Tantsujärveni ja sealt edasi Liivase rannani. Nõva külje all olevat Keibu ja Liivase lahe äärsel ala peetakse Eesti üheks parimaks liivarannaks. Peraküla ümbruse 15 pisikest ja madalat rannajärve on ümbritsetud 5 m kõrguste luidetega, järvedel kasvab valge vesiroos ning haruldane Lääne mõökrohi.

Nõvalt Dirhami poole sõites jõuad Noarootsi. Enne II maailmasõda olid üle 60% elanikest rootslased, säilinud on külade rootsipärased nimed. Dirhamist läänes leiad vana rannapatarei asukoha, idas paistab Põõsaspea neem - Eesti mandri loodepoolseim punkt. Seal on šokituristidele vaatamiseks NSVL aegne lokaatoripaik, militaarmaastik ja palju suuri graniit- ja bretšarahne. Põõsaspea on üks parimaid lindude vaatluspaiku, üle neeme kulgeb tähtis arktiliste veelindude rändete, avaneb vaade Osmussaarele ja umbes 10 km põhjasuunas meres olevale Neugrundi meteoriidikraatrile. Meteoriidiplahvatus toimus ilmselt 475 miljonit aastat tagasi ja selle tagajärjel ülespaisatud kivimite hulgast on väidetavalt pärit ka Loode-Eesti rannikul leiduvad bretšarahnud.

Osmussaarel elasid kunagi samuti eestirootslased, kes pidid lahkuma kui saarele rajati Nõukogude armee raketibaas. Võimsad maad alused kaitsehitised on saarel tänini. Vaatamist vääriavad tuletorn ja kivikabeli varemed. Osmussaare maastikukaitsealal on omapärane kuni 8 m kõrge pankrannik, säilinud on rannaniidud, Eesti suurimad klibuvallialad saare edela- ja kaguosas ning gneisbretšarahnud. Osmussaarele on võimalik sõita Dirhami sadamast ettetellitud paadiga.

Dirhamist mööda rannajoont edasi sõites jõuad Rooslepa külla, kus asub Rooslepa kalmistu

koos kabeli ja kellatorniga. Rooslepa kabel oli Noarootsi koguduse üks kolmest abikirikust ja on taastatud endisel kujul. Läheduses on imekaunis Elbiku liivarand ning Roosta Puhkeküla, kus saab süüa ja puhata.

Roostalt edasi minnes möödud 18. saj pärit Riguldi mõisahoonest ja vanast Luksi kalurikülast. Sealt avaneb ilus vaade avamererele. Seejärel jõuad Aulepa külla.

Aulepa teeristist otse minnes viib tee Sutlepa ja Linnamäe poole. Teeviit ahvatleb aga pöörama Noarootsi poolsaare ja Pürksi poole. Õige pea piirab teed mõlemalt poolt rooväli - Atland - madal ala poolsaare ja mandri vahel. Noarootsi oli algselt saar, mis aja jooksul maakerke tõttu maismaaga kokku kasvas. Veel 18. saj alguses olevat Peeter I vanade maakaartide järgi oma laevastikuga maismaa ja saare vahelt läbi purjetanud. Tutvu ka hilisgooti stiilis Noarootsi Katariina kirikuga. Paest ja maakivist seintega kirikuhoone täitis keskajal kindluse ülesandeid, kirikut on külastanud Rootsi kuningapere. Kirikust üle tee jääb Läänemaa vanim puitehitis, 17. saj pärit pastoraadihoone. Pürksi keskuses asuva Noarootsi Gümnaasiumi kasutada on Pürksi vanim hoone - 19. saj ehitatud Pürksi mõis.

Saare külas asuvad Saare mõis ja Lyckholmi muuseum. Mõisa hooned on ehitatud 18.-19. saj ja taastatud parun Gustav Friedrich von Roseni poolt. Saare mõisa hobusetallis avatud muuseum käsitleb Saare küla ajalugu. Eksponaatideks on kohaliku rahva poolt annetatud endised põllutööriistad, käsitöö- ja majapidamistarbed. Ala väärtustavad kala-koelmuud, rannaniidud, ligi 206 liiki linde, nende hulgas haruldased meri- ja kalakotkas ning must-toonekurg.

Enne Linnamäe asulat on Läänemaa suurim karstiaal - Salajõe, mille neeldumisalal kaob 12 km pikkune Salajõgi karstilehtreisse. Suvel pole jõest suurt midagi näha, suurvee ajal ujutab see aga üle kogu lagendiku ja ulatub maanteeni.

Linnamäelt Haapsalu suunas jääb tee äärde 1927. a. ehitatud Linnamäe alajaam. Saunja külas Silma looduskaitsealal on Saunja linnutorn, loodushariduskeskus ning matkarada. Siin näeb palju rändlinde ja see on unikaalne koht vee-elustiku poolest.

Jõudes Tallinn-Haapsalu maanteele juhatab veidi peale Taeblat teeviit Kadarpiku külla Eesti ühe kuulsama maalikunstniku Ants Laikmaa majamuuseumi. Kunstnik ehitas sinna Eestis ainulaadse rahvusromantilisest stiilis kunstnikumaja, mille juurde kuulub ka 7ha suurune looduskaitsealune park.

Nõva kirik, Osmussaare pankrannik, Elbu rand, Saare mõis

Pane tähele: Enne sõitu astu läbi Karja 15 asuvas Haapsalu Turismiinfokeskusest. Teekonnaga tutvumiseks arvesta 4-5 tundi. Kui aga külastad muuseumi või käid matkarajal, siis varu aega terve päev. Arvesta, et Nõva kandis ei ole tanklaid, lähimad on Padisel ja Linnamäel.

Haapsalu TIK
Karja 15, Haapsalu
Tel 473 3248
haapsalu@vistestonia.com
www.westest.ee
www.visitestonia.com
www.rmk.ee
www.noavv.ee
http://avasta.laanemaa.ee